

N É P N E V E L Ő .

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Megjelenik a szorgalmi időben minden szombaton.	Főszerkesztő és laptulajdonos:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Előfizetési ár: Égész évre 3 frt Fél évre 1.50.	Dr. KOMLÓSSY FERENCZ.	BUDAPEST VI., Éreek-utca 2. szám.

TARTALOM: A mi árváink. Spaller József. — Az iskolai padokról. — Lapszemle. (Az oktatásról egészségügyi szempontból.) Dr. Legányi Gyula. — Tárca: Képek az iskolai életből. (Folytatás). Váczy István. — Irodalom és művészet. — Vegyesek. — Rövid hírek. — Hirdetések.

A mi árváink.

Ezelőtt évekkel, midőn a kath. tanítói árvaház eszméjét e becses lapok hasábjain fölvetették s midőn a kath. tanúgy lelkes vezérei minden esz-közt fölhasználtak az eszme mielőbbi megvalósítására, lelkemet nemes büszkeség, szívemet kimondhatatlan öröm töltötte be. Már be is népesítette lelkem ezen tanítói árvaházat szegénységben elhunyt kartársaink hajléktalan, rongyokba burkolt árváival. *Mintha láttam volna már azt, hogy az igazi keresztény szellemtől áthatott nevelés, mint siet segélyére e kis árváknak; nevelve belőlük valóságos, becsületes, hazájukat hön szerető honfiakat, honleányokat.* Egy szebb jövődő hajnalhasadását láttam én ezen mozgalomban, mely végre valahára eloszlatja homlokunkról a bánat redőit, fölsháritja tenger könyveinket, melyeket földhöz ragadt szegénységünkben családunk gyászos jövője fölött hullatunk.

Am ezen örömem nem sokáig tartott, keserűség váltotta azt fel. Igen, mert sajnosan kellett tapasztalnom azt, hogy éppen ami *rideg közönyünk* az — tisztelet a kivételeknek! — mely miatt ilyenemű legszentebb törekvés is hajótörést szenved, hogy éppen mi vagyunk azok, kik nyomorral küzdő kartársaink, az elhagyatott tanítói árvák sorsával vajmi keveset törődünk.

Hogy ezen állításom igazságáról meggyőződ-hessünk, lássuk első sorban is a kath. tanítói segélyalapot. Elszorul az ember lelke, midőn az ezen alapot kezelő központi bizottság évi jelentéseit olvassa. Szégyenpir lepheti el arcunkat, látva azt, hogy ez az alap daczára a nagym. püspöki kar fényes adományának — evek óta alig mutat valami emelkedést, hogy igen sok kath. tanító még tagul sem iratkozott be a segélyalapba, annál kevésbé gondolt arra, hogy a jószívű emberek támogatását megnyerje e valóban humanus czélú intézmény részére.

Nem különben áll a dolog a kath. tanítói árvaházzal sem. A gyűjtőívek annak idején szétkül-dettek a szélrózsa minden irányában. A siker nem valami fölemelő. Nem, mert *hiányzik bennünk a*

lelkesedés, a kitartás, hogy ügyünket diadalra vezessük.

Ugy van az uraim! a társadalmi életben keresve-keressük a működési kört. Részt kérünk a társadalmi élet mozgalmában; szavunkat fennen hangoztatjuk valahányszor egy-egy társadalmat boldogító eszme megvalósításáról van szó. Mondhatnók: a társadalmi életben igen sokan lében kanál szeretünk lenni. Mind szép! Azt azonban sohasem szabadna felednünk, hogy az ember testéhez közelebb áll az ing, mint a kabát, hogy tehát első sorban is saját érdekeinket kell szem előtt tartanunk, saját ügyünk iránt kell érdeklődést keltenünk ama társadalomban, mely a velünk szemben táplált várakozásait illetőleg oly tulkövetelő. Nem szabadna tehát szűk markunak lennie akkor, mikor anyagi boldogulásunkról van szó.

Néma gyermeknek anyja sem érti szavát. Hallgatni akkor, midőn egy nemesebb eszme megvalósításáról van szó, összedugott kézzel másoktól várni ügyünk előbbrevitelét, — *gyávaság, bűn*, gyermekeink jövődjét tekintve.

Ha csekélységem rövid idő alatt oly társadalomban, melynek zsebet most a hazafias czélok, majd a különféle felekezeti érdekek támogatása nap-nap után igénybe veszik képes volt 27 frtot gyűjteni a kath. tanítói árvaház alapjára: — mennyivel szebb eredményt érhetne el egy kedvezőbb viszonyok között élő kath. tanító!?

15 ezren vagyunk. Tekintélyes szám! Ideje volna már, hogy egyszerre dobbanjon szívünk, valahányszor magunk és gyermekeink jobb sorsának megállapításáról van szó.

A mult legyen példa előtünk, hogy gyarló tanítói fizetésünk javulását illetőleg mostanában valami vérmes reményeket egyáltalában nem táplálhatunk. Félre az álomképekkel! Saját magunknak kell megteremtelnünk anyagi boldogulásunk föl-tételeit. Ha valakire, ugy ránk bizonyonnyal illik a közmondás: *Segits magadon s Isten is meg-segit.*

Épen azért a beállott újévben fogjunk serényen a munkához. Kopogjunk be minden ajtón. Es nem szégyen. Nagyobb szégyen az, hogy ránk,

mint a társadalomra nézve, ha munkaképtelenné vált öreg kartársaink továbbra is nyomorban sínlódnének; ha továbbra is koldusbotot juttatnánk kezükbe, kik pedig életük javarészét a népnevelés terhes munkájában töltötték el. Kérjünk, gyűjtsünk azon kis tanítói árvák részére, kik megfosztva az édes szülői kebelétől: oly epedve várják a jószívű emberek segélyét, támogatását.

Mit előbb is említém: előbb természetesen nekünk kell ügyünkért lelkesednünk. Ha mi szegény elhagyatott kartársaink, valamint a tanítói árvák sorsát átérezzük, szívünk melegevel karoljuk át őket és a társadalom támogatása el nem marad.

Spaller József.

Az iskolai padokról.

E becses lap legutóbb megjelent számában a »Vegyes« hitek rovatában, a svéd iskolai viszonyokról van egy s más röviden felemlítve. E rövid híresekéből tudjuk meg azt, hogy: a svéd iskolákban szigorúan ügyelnek arra, hogy az *iskolai pad megfelelően minden egyes gyermek testi fejlettségének.*

Lám a svédek e nagyfontosságú intézkedésük által megtalálták és egyszersmind meg is jelölték azt a helyes irányt és elvet, melyet, hogy célnak megfelelő padokat szerkeszthessünk, — követnünk kell.

Sajnos körülmény ugyan az, hogy minden üdvös intézkedést, újítást a külföldtől kell ellesni s átültetni hozzánk, de ha már így állt a dolog eddig mindenben, úgy nyugodjunk bele, s kövessük e téren is a külföldet.

Bár tény az, hogy az utóbbi évtizedben minálunk is találkozunk némi kis mozgalom nyomával, de e mozgalom nem vezetett a kívánt sikerhez. De meg nem is vezethetett sikerhez, már

azért sem, mert egész más szempontok vezérelték az előállítókat. Legalább az országos tanszermuzeumban kiállított tizennégy padszerkezeten hiába keresnők akár a paedagógiai vagy gyakorlati, nemkülönben erkölcsi és amelyet legegységibb kellett volna említeni — akár az egészségügyi szempontokat is.

E padszerkezetek legnagyobb részén csak az az egy körülmény érződik ki erősen, hogy feltalálók a komplikált szerkezetek mellett és által csak azt czélozták, hogy padjuk az iskolai élet minden mozzanatában a célnak megfelelő legyen. Ez a felfogás szülte azután azt, hogy közelítik, súlyosítják, felhajtják a pad asztallapját, és emelik és csavarokkal meg csapó ágyakkal látják el az ülőlapokat, hogy a *gyermek állni, ülni, olvasni, írni egyformán tudjon a padban.*

Már pedig ez a felfogás nem állja ki a sarat sok oknál fogva.

Eme összetett szerkezeteknél tűnik ki és bizonyosodik be leginkább annak a közmondásnak igazsága, mely szerint: a ki sokat markol, keveset fog.

Az egészségi szempontoknak kellett volna első sorban is előtérbe lépniök; mert ez talán csak előbbre való mint — hogy egyebet ne említsünk, pl. az a felfogás, hogy a gyermek a *padban* ülni, állni, írni olvasni egyformán tudjon.

Meg aztán, a kik ezt a komplikált szerkezetet kifundálták, minden leleményességök mellett is elmulasztották figyelembe venni azt, hogy az összetett szerkezet könnyebben romlik, a csapó ágyak kikopnak. minék következtében ugy a leülés, mint a felállás alkalmával zörög, csapódik a felbillenő ülőlap — zavarván ez által is az oktatást.

Azután ama hátránya mellett — mely a sok csapó ágy, felhajtható, közelíthető, távolítható, súlyosítható és egyéb rugókkal ellátott asztallap és ülőlap használata alkalmával mutatkozik és

TÁRCZA.

Képek az iskolai életből.

II. Hogyan szüntette be P. V. az iskolamulasztásokat?

Gyönyörű eszmék lebegtek az x-i iskola tanítója előtt, mikor a képezde küszöbét átlépte. Nem tudom én, hány fokkal, de hatalmasat zökkent lelkesedése már az első állomás elfoglalásakor. Hiszen egészen másképp képzelte ő a tantermet; ugy ahogy a képzőtanár leírta. Arról, hogy egy tanteremben 150—180 gyermek fogyassza az élelyt, mikor 60—80 is alig helyezkedhetnek el benne kényelmesen, hogy mappa nélkül tanítson földrajzot, hogy fali olvasóablak és mozgatható betűk nélkül kezelje az írva-olvasást, hogy immáron kifehéredett falitáblát használjon, hogy a padokat megtámogassa, mikor írat, nehogy előre dőljenek stb. ilyenfélekről ő mitsem hallott. De még arra nézve sem adott neki utasítást senki, hogyan tanítson, mit tegyen, ha olyan iskolába kerül, hol

a gyermekek nem értik az ő nyelvét s viszont ő a gyermekek nyelvét. Lassan-lassan beletörődött. A türelem rózsaát terem. Csak egyvalamin szerezett volna még javítani — a rendetlen iskolalátogatáson. Beterjesztette ő a kimutatást kéthetekenként ugy amint a szabályzat előírja, és mégis semmi látszata. Végre is rájött a dolog nyitjára. Hiába nyomtatták rá a mulasztási ivre: ki és mily esetekben igazolja; *Parafrányon* mitsem törődtek ezzel. Majd bizony kellemetlenkednek a felsőbb-séggel. Micsoda fáradságba kerül pl. az a rövid megjegyzés — »utólag igazolta«.

Még hagyján, ha kézzelfoghatólag nem hazudtak volna a szülők az utólagos igazolás kinyerhetéseért, de még olyan kifogást is használtak: nem mer menni, mert a tanító nagyon üti! Pedig a kis újjával sem ért hozzá soha.

Végre is megunt a dolgot. Kapta magát, felkereste a járás főbiráját s panaszkodott a tömredék igazolatlan mulasztások miatt.

— Hát miért nem írja ki, tanító úr? Hiszen akit kimutat, azok meg is kapják a büntetésöket. Valami nagy összeggel bajos a szülőket sujtani, mikor olyan koldus szegények.

teszi a kezelést is nehezkessé — még a gyermek testi épségében is könnyen okozhat kárt, éppen összetett szerkezete folytán.

Csak amióta az iskola egészségtanával foglalkozó doktorok meg paedagógok fordítják figyelmüket e dologra, és amióta kezdik belátni, és észlelni azt, hogy az iskola által okozott testi hiányoknak és nyomorékságoknak nagy részben az iskolai rossz padok is az okai — kezdenek nagyobb érdeklődéssel foglalkozni a padkérdéssel.

Azóta tapasztaljuk, hogy e téren is józanabb felfogás kezd uralkodni és tért hódítani.

Nagyon természetes, hogy most már, amidőn a külföld ez irányú tevékenységét és eredményes munkálkodásait ismerjük, nem kell a dolgot előről, a kezdettől fogva kiindulva az eredménytelen próbálgatások egész hosszú során át vezetni, hanem támaszkodva a külföld tapasztalataira, alkothatunk azután magunknak véleményt és helyes fogalmat úgy a közhasználatban levő iskolai padokról, valamint azokról is, melyeket a jövőben szerkesztendünk. Ezen szempontból fogva fel a dolgot, az a minálunk is hullámokat vert kis mozgalom, — melyről e cikkceske elején említést tettünk — még sem múlt el minden eredmény nélkül. Okulást adott az nekünk ez irányban, hogy a komplikált szerkezetek hasznavehetetlenségét, értéknélküliségét tapasztalhattuk, beláthattuk.

Egy padon a használhatóság minden előnyét érvényesíteni, a nélkül, hogy ez a másoknak rovására ne történék — teljes lehetetlen. Megerősítenek eme véleményünkben az itt-ott alkalmazásban lévő összetett padszerkezetek, melyek hasznavehetetlensége éppen összetett szerkezetökre vihető vissza.

Azt mondják sokan, akik e megindult (hogy úgy nevezzem) padmozgalomnak néma szemtanúi: hogy minek az a nagy erőlködés, hisz a régi iskolai padok, melyekben pedig még a tintatartó

számára sem volt hely hagyva — megfeleltek a célznak?! Hát nagy igazság van e kérdésben kifejezésre juttatva; mutatja ezt a külföld után nálunk is megindult mozgalom, mely közeledést, visszatérést mutat a régi padszerkezetekhez.

És valóban, mintha megcsömörlettek volna az összetett szerkezetű padoktól. — most az egyszerű szerkezetekben keresik a célznak megfelelőt. Ma jelszó a fix-pad, a mozdulatlan szerkezet!

Mindössze ennyiben mutat a mai padmozgalom közeledést, visszatérést a régihez, mert egyebekben a régi padok bizony sem paedagogiai, sem egészségügyi, sem gyakorlati és erkölcsi szempontból nem felelnek meg a józan kívánalmaknak.

Az az egy előnyük azonban kétségtelen, hogy t. i. mozdulatlan szerkezetűek és egyszerűek.

Azonban a mozdulatlan szerkezet egyedül nem nyújt biztosítékot arra nézve, hogy egyszersmind minden várakozást kielégítsen és mint azt a különösen falusi iskolákban használatban levő, talán nagyon is egyszerű és mozdulatlan szerkezetek mutatják és igazolják. Hanem igenis ezen a mozdulatlan szerkezeten érvényesíteni kell a modern technikai ügyesség kivitelével mindama újításokat, melyekkel kielégítjük úgy a paedagogiai mint különösen az egészségügyi kívánalmakat. E kívánalmak az alábbiakban vannak röviden körvonalozva.

Legyen a pad a lehető *legegyszerűbb szerkezetű* és e mellett *mozdulatlan*.

Az asztallapnak az ülőlap fölé *hajlása 0 (zérus) distanziájú* legyen.

A pad *hátlapja kövesse a derek hajlását*, hogy a gerincnek kényelmes támaszkodási pontul szolgáljon.

Ez utolsó pontból kifolyólag nagyon természetesen több különböző arányu padra van szükségünk, mert egy és ugyanazon arányu padban a

— Engedje meg tekintetes főszolgabíró úr, ha elmondom, aminek a nyomára jöttem.

Itt előadta érintett felfedezését az »utólag igazolta« megjegyzésre. De nagyon kérem, ne tessék e miatt bárkit is kérdőre vonni, mert ellenséggé tenném az egész iskolaszéket, az egész falut, ez pedig könnyen állásomba kerülne.

— Ez már mégis plus quam. . . .

— S ha a vizsgán vagy egyáltalán látogatók alkalmával tekintettel lennének a haladhatást gátló körülményekre. Hanem ilyenkor mi belátással sincsenek, előtűk csak egy számít — tudnak-e felelni vagy nem?

Még az nap intézkedett.

Két hónappal később éppen a jegyzői iroda vizsgálatára kellett kirándulnia X. tanító lakhelyére. Elvégezvén dolgát, délután felkereste a tanítót.

— Hogyan vagyunk a mulasztásokkal?

— Köszönöm, főszolgabíró úr, most már rendszeren járnak.

— Gondoltam, hogy használni fog. Hiába, a mi népünk nem látja át a tanítás hasznát.

És tudják kérem, mi volt a recept? Furesa ötlet, de használt. A főszolgabíró tudniillik kibü-

likáltatta a községben, hogy akinek a gyermeke a tanító engedélye nélkül marad otthon, vagy betegség esetén orvosi bizonyítványt nem mutat fel, annak a mulasztása igazolatlanul vétetik s ahány napot így elmulaszt, annyi napon át köteles az apja helyette az iskolába menni, s hogy minden egyes esetben csendőr által kísérteti oda és a tanítás végén haza.

Eleinte jól nevettek a bugrisok, tréfának vették az egészet. Bizony nem volt ez tréfa, mivelhogy a csendőr csakugyan behelyezte őket a hosszú padsorokba és ott kelle ülnök délelőtt 8—11-ig és délután 2—4-ig. S hogyha kapeziáskodott valamelyik, nem igen enyelgett a csendőr. Érdekes volt látni a bajuszos elemistákat, akiknek éppen séggel sem esett inyükre ez az iskolakényszer. Hogyan néztek ki az apróságok között? Mennyire rösteltek a dolgot, ha a szomszéd odaszólt: No János bátya, hát kend is iskolába jár? Vagy mikor a hecczelők 11 és 4 óra felé összegyülekeztek a kijárónál, hogy homéroszi kacajjal üdvözljék a fedezet alatt hazakisérendőket. Hát még mikor az asszony, az »anyjukom« azzal a vérig sebző nevetős arcczal fogadta otthon, de kevés

különböző koru gyermekek nem ülhetnek az egészségtan kívánalmainak megfelelően. Hogy pedig ezeket a padarányokat megkaphassuk, bizonyos méretekre van szükségünk. És amikor e méretekről tesztek említést, visszatérek a Vegyes hírek közül czitált *svéd* iskolai rendeletre, mely szerint: *az iskolai pad megfeleljen minden gyermek testi fejlettségének.*

Ezt az intézkedést kell nekünk is szem előtt tartanunk és foganatosítanunk.

E czélből méréseket kell eszközölnünk növénydeikeinken, hogy ezáltal egy gyermek-magassági középárányhoz jussunk. Az így megállapított gyermek-magassági középérték után kell azután az egyes osztályok gyermek-anyagának korához megfelelő nagyságu padokat készíttetnünk.

Kissé messzemenő intézkedésnek látszik ez, de ha czélt akarunk érni, ha gyermekeink testi épességét, egészségét s a paedagogiai kívánalmakat figyelemre akarjuk méltatni, csakugyan így kell eljárunk. Egyébként ez a szokás a külföldön már évek óta gyakorlatban van.

Ezeket a méreteket azután korosztályok szerint 2—2 évi ugrással csoportosítanók osztályok szerint. Jutna tehát egy-egy osztályba 2—3-féle nagyságu pad; mert az egyes osztályok gyermekanyagának éve (kora) között nagy az ingadozás.

Legyen a pad csak kétüléssel. Ezt a kívánalmat különösen egészségi és paedagogiai okok sürgetik.

A sok ártalmas kigőzölges, a betegségek csírának terjesztését különösen ez úton látjuk terjeszhetőnek, t. i. ha 4—6 söt faluhelyen még több gyermeket zsufolnak egy-egy padba. Így ha a pad két üléses, a gyermekek jobban elizoláltak s ez egészségi szempontból nem szorul kommentárra.

Paedagogiai szempontból ismét a tanítás sikeréhez járunk ezáltal, mivel a tanító könnyebben ellenőrizheti a gyermek munkásságát.

jót kívántak a főszolgabíró úrnak. Denique joggal énekelhették Petőfivel: *Gyermek vagyok, gyermek lettem újra* — (Útne a kő szolgabíró úrba!)

Panaszkodtak ők a bírónál, a jegyzőnél, de ki merészelte volna újját felemelni a járás felkent személye és ura ellenében? A megyénél is értesültek a különös rendelkezésről, de itt csak hahótát szült a fura ötlet, annál kíváncsiabban várták az eredményt. És ez az eredmény fényesen beütött. Mert két hónap leforgása után nemesak hogy nem fordult elő igazolatlan mulasztás, sőt a rakonzátlanabb gyermekeket, akik szívesebben keresték fel a harangköteleket vagy a bagoly-, vérese- s egyéb fészkeket az erdőben, ezeket maguk a szülők gardedámozták az iskoláig, nehogy valamiképen más útra senteregjenek. Alig is volt község az időben Magyarországon, mely Parafránnal vetekedhetett volna a rendes iskolátogatás tekintetében.

Azóta az érdemes főbíró Aradon törvényszéki bírónak lett. Elment a macska, czinczognak az egerék; így történt ez Parafránon is.

Hja: tempora mutantur et nos mutamur in illis!

Váczy István.

Ne legyen a pad bedeszkázott elejü; ezt a módosítást erkölcsi okok diktálják. Ne legyen a padnak vastag talpfája, hogy a tisztogatást könnyebben lehessen eszközölni.

Ezeket a szempontokat kellene tehát figyelemre méltatni a padkészítőknek s ezeket a szempontokat irányadóknak tekinteni az iskolai beruházások alkalmával.

Csak egy itt a bökkendő, s ez az, hogy vállalkozó még ez idő szerint ily padszerkezet előállítására még nincs, de kétségtelen, hogy most, amidőn oly lázas sietséggel iparkodnak a padkérdést megoldani — akad az is.

Ha majd ez a dolog a megoldás stádiumába jut, a tek. szerk. úr becses engedelmével veszek módot arra, hogy egy szűk tudósítás keretében megemlékezek majdan róla.

Mert fontos kérdés ez nagyon s bizonyára érdekes is arra, hogy vele mindannyian foglalkozunk.

*

Lapszemle.

Az oktatásról egészségtani szempontból.*)

Az öntudat korán jelentkezik a gyermekben; környezetét megismeri, az idegenektől meg tudja különböztetni; ismeretekre korán teszen szert. Az agyvelő tevékenységre szorul, mint akár az izom és a mirigy, mert a nélkül nem fejlődik. De ez a körülmény fel nem jogosítja a nevelőt a korai befogásra. A gyermek érzékelés útján szerzi első ismereteit, az érzéklések tapasztalatokra vezetnek, tehát a tapasztalat az ismeret szülőanyja. Maga a faj is ezen az uton szerezte ismereteit. Ez oknál fogva ügyet kell vetnünk a faj művelődése történetére, a művelődés fejlődésének egyes szakaszaira, egy szóval a művelődés fiziológiájára. Mig nem ismertük a növények fiziológiáját, vak-tában üztük a természetet, vagy egyszerűen rábítottuk a bölcs természetre. De a mióta behatottunk a természet titkaiba, a mióta ismerjük a növények fejlődésének, táplálkozásának mivoltát, azóta a föld termőerejét megszázaszoroztuk. A földmivelés bizonyítja a kultura térhódítását. Ha a nevelés terén is előbbre kívánunk jutni egy lépéssel, kell, hogy érvényesítsük a nevelés fiziológiáját. Az ember anatómiája, fiziológiája már rég nem rejtvény, nem titok, de a nevelés története tanuskodik róla, hogy még ma is mellőzzük. Igaz ugyan, hogy a fiziológia még mindig fejlődésben van, még mindig távol állunk az élettani problémák megfejtésétől, de azért már rendelkezünk annyi élettani ismerettel, a mennyi szükséges arra, hogy a nevelést ellentétbe ne hozzuk a természetes fejlődés törvényeivel, hogy az emberből melegágyi növényt ne csináljunk, hanem jól megtermett valóságot, a ki könnyen el tudjon banni az élet nehéz feladataival. Különböztetve mellékesen mondom, hogy e feladatokat nem maga az élet teszi nehezzé, te-

*) E cikket a jeles »Természettudományi Közlöny« január füzetéből vesszük át és felhívjuk reá t. olvasóink figyelmét. — Szerk.

hát azok nem szükségképpen nehezek, hanem a társadalmi intézmények tökéletlensége teszi azzá. A természet rendje szerint könnyűek az életfeladatok, tehát a társadalmi rendnek azt lehetővé kell tennie.

A mai oktatás összetéveszti a tanulás eszközeit a kész ismeretekkel és megfordítva, pedig a sikeres nevelésre nagy hatása van a helyes megkülönböztetésnek. Mik azok az ismeretek, melyeket a gyermek magával viszen az iskolába tanítókorában? És mik a tanulás eszközei? Végre, hol kezdjük az iskolában: az eszközökön, vagy az ismeretekken?

A gyermek hat-hét éves korában, mikor a népnevelési törvény rendelkezése szerint az iskolába adjuk, meglehetősen tömeg ismerettel rendelkezik, a mire részint tapasztalat, részint utánpótlás útján tett szert, tehát önképzés útján. Az oktatásnak számolnia kell ezzel az önképzéssel és továbbfejlesztésével. A beszéd, a beszéddel járó szókincs és fogalomkör, melylyel a gyermek rendelkezik, tanúságot teszen a meglehetősen nagy ismeretkőről. Minél műveltebb a nép, minél műveltebb a család, és minél jobban foglalkoznak a gyermekkel, annál nagyobb ez az ismeretkör. Ha iskolába adjuk a gyermeket nem szabad az önképzés sorából kiragadni, mint a hogy egy szervet sem szabad rendes kerékvágásából kiköktenteni, mert akkor egyrészt útját álljuk a természetes fejlődésnek, másrészt szárnyát szegjük a kedvnek. Kedv nélkül pedig nincsen sikeres tanulás, a mint általában nincsen rendes szervi működés jó közérzet nélkül. A magára hagyott gyermek megismerkedik a családdal, a háttájjal, a környezet szokásaival, a réttel, a mezővel, a rajtok lévő virágokkal, a csillagos éggel. Új szokat, a melyekkel új fogalmakra teszen szert, könnyen és jó kedvvel tanul; ha valamit nem tud, ha valami újjal találkozik, kérdést intéz a felől a nagyobbakhoz, és emlékezetébe vési játszva. A mi érdekli, a mit meg akar tudni, és a mit megért, azt jó kedvvel, örömmel iktatja be ismereteinek tárházába.

Hogy testi és értelmi fejlődése ki ne zökkenjen a rendes kerékvágásból, hogy az értelmi táplálék vérré váljék, ezen a nyomon kell a gyermekeket vezetni. A meglevő ismereteket erősítsük és öregbítsük, új ismeretekkel gyarapítsuk, de mindig olyképen, hogy saját érzéklése, saját tapasztalata, saját okoskodása vezesse rá. Ez az elv felelet egyszersmind arra a kérdésre, hol kezdje az iskola: a tanulás eszközein, vagy az ismeretekken? Az ismeretekken. A gyermek tudnivágyása, érdeklődése minden iránt, amit lát, és hall, a mi körülötte végbemegy. arra bírnak bennünket, hogy újabb anyaggal szolgáljunk neki ismeretkörüének tágitására, még pedig azon a nyomon, a melyen addig haladt. Járatlan utra ne vezessük, mert vagy el-téved, vagy kedvét veszti, de mindenesetre elmarad, vagy csak nagy nehezen halad előre. Halasszuk tehát későbbre a tanulás eszközeit.

Még arra kell felelnem, mik a tanulás eszközei? A beszéd, vagyis az anyanyelv, meg az írás-olvasás. Meg lehetne még említeni a számvetés

elemeit. De mivel a fogalmak nemcsak a tárgyak minőségére, de mennyiségére is kiterjednek, és a fogalmak ismertető jelei közé nemcsak a minőséget, hanem a mennyiséget jelentő szavak, azaz a számok is tartoznak, látnivaló, hogy a számvetés, meg a számjegyek megismerése beilleszkedik a beszédbe, meg az írásolvasásba. A számolás épen úgy megelőzi a számjegyek ismeretét, mint a beszéd az írás-olvasást. Az oktatás során tehát meg kell tartanunk e rendet, ha a természetes fejlődés sorát, és így magát a fejlődést megbontani nem akarjuk.

E fejtegetés során kitént, hogy elsőség illeti az ismeretterjesztést az oktatás terén, de mivel az ismeret közlője a beszéd, ez a sorrendben azzal egyenlő rangu. De az írás-olvasás csak azután következik másodsorban. Írás-olvasás nélkül sok ismeretre lehet szert tenni, a mint bizonyítják a hat éves gyermekek, továbbá az írni-olvasni nem tudó felserdültek és maga az emberi nem művelődéstörténete. Mert addig is jelentékeny ismerettel rendelkezett az ember míg az írás-olvasás mesterségét nem ismerte.

Ennélfogva nem szükséges gőzerővel hozzálatni az írás-olvasás tanításához hat éves korban, mert az ismeretkört a nélkül is gyarapíthatjuk, és mert egészségügyi szempontból nem is szabad, ha csak az írás-olvasás tanításának módszerét meg nem változtatjuk. A test fejlődése az értelem fejlődésével szervi kapcsolatban van, épen úgy mint a gyümölcs fejlődése a virágával. Ha az értelem művelése karöltve jár a test gyarapodásával, akkor ép embert nevelünk, de ha a test gyarapodása szenved, akkor homokra építünk.

Már Plátó hangsúlyozta, hogy a testi értelmi nevelés karöltve járjon és azóta letűnt 2322 évek dacára feláldozzuk a test fejlődését az értelmi idomításnak. És milyen ez az értelmi idomítás! Olyan, a mely nem az ítélet gyarapodására vezet, hanem ellenkezően, gyengítésére. Az írás-olvasás mesterségének megtanulása nemcsak a szemre nehezedik nagyon, hanem a csontvázra, az izomzatra, a tüdőre, a szívre, egy szóval az egész testre, tehát megbénítja a rendes fejlődést. Hosszas ülést, egy helyre szegzést, lehorgasztott fejjel közelrelátást el nem bír a fejlődésben levő gyermeki szervezet. A magára hagyott gyerek játszik, szaladgál, szabadban szeret tartozkodni és játszva tanul, tehát ösztönét követve teljesíti mindazt, a mi testi értelmi gyarapodását előmozdítja. Az iskola padjához szegzett, az értelmi idomításra kárhóztatott elesik életföltételeitől. Izeg-mozog az iskola padján, orrával a papirost éri, dereka megfájdul, válla és gerince elferdül, lélekzete elszorul, mellkasa összeesik és szeme meggyengül. A hat éves gyerek szervezete még nagyon messze esik a megérettől, még nagyon sok istápolásra szorul, azért, ha természetes fejlődését megakasztjuk, érett korában satnya vázzal találkozunk.

Dr. Legányi Gyula.

(Folytatása következik.)

Irodalom és művészet.

— **Betegségünk és orvosságunk** című nagybőjti beszédsorozatnak második kiadására küld szét előfizetési felhívást a szerző: *Ruschek* Antal győr-szigeti plébános. A beszédek szépek, sőt sok helyen igazán gyönyörűek. Néha fölemelkednek a művészi magaslatra. Bejárják a multat és jelent, a társadalom minden rétegét a kunyhóktól a paloták aranyos terméig. A szerzőnek birtokában van a nyelv, az előadás minden szépsége, minden gazdagsága s néha megszólal ajkán az a hang, melyen a valódi nagyság szokott beszélni. Nyelve színekben ragyogó s gazdag poetai szépségekben. Előadása mint rohanó ár ragadja magával a lelket. Hasonlatai szépek, megkapók, természetesek. Előfizetési ár 1 frt, diszes kötésben 1 forint 60 krajczár. Megrendelhető a szerzőnél.

— **Szent Mónika élete**, irta: *Bougaud* Emil, magyarra fordította *Ruschek* Antal győr-szigeti plébános. (Második kiadás.) A művet, melynek második, gondosan átvizsgált kiadására a magyar olvasó közönség figyelmét felhívjuk, korunk egyik legelőkelőbb szelleme alkotta meg. Az új kiadás május hóban jelenik meg. Előfizetési ára füzve 1 frt 75 kr., diszes kötésben 2 frt 50 kr. Megrendelhető a fordítónál.

VEGYESEK.

Havlicsek Vincze pozsony-újvárosi plébános, a pozsonyi róm. kath. népiskolai tanulók könyvtárának alapítója. Havlicsek plébános áldozatkészségével a tanügybarátok legelsőbbjei közé sorozható, mert valahányszor tárczájába nyúl, mindannyiszor a népneveléssel szoros összefüggésben álló célra fordítja adományait. Legújabbban a pozsonyi kath. népiskolák mindegyikénél létesítendő *»Ifjusági könyvtár«* ügyében conferált a nevezett iskolák igazgatójával s megbizta őt, hogy a tantestülettel egyetemben, nyújtson be neki jegyzéket oly könyvekről, melyek ilyen könyvtárba beillenek s ő, a nagylelkűségéről ismert plébános, minden iskola számára beszerzi azokat. Ismerve Pozsony város róm. kath. népiskoláinak számát, elképzelhető az összeg, melylyel Havlicsek plébános az említett könyvtárak alapításához hozzá fog járulni. Részünkről, kik az ifjusági könyvtárak eszméjét csak helyeselni tudjuk — ha azok a célnak megfelelően vannak berendezve — melegen üdvözljük Havlicsek plébános nemes tettét s a tanügynek számos ilyen barátot kívánunk! —r—d.

A pozsonyi róm. kath. tanítók könyvtára. A pozsonyi róm. kath. aut. hitközség iskolaszéke, tanítóinak önképzését előmozdítandó, 100 frtot szavazott meg ezen évre s a következő években is ugyanannyit fog áldozni a meglevő tanítói könyvtár gyarapítására. A pozsonyi kath. tanítók könyvtára így rövid idő múlva, e neműek között a legnagyobbak egyike lehet, annál is inkább, mert a tantestület egyik ülésén ő méltósága *dr. Rimely Károly*, besztercebányai püspök, akkor

még pozsonyi plébános, ígéretet tett, hogy magán-könyvtára rendezése alkalmával, a tanítók könyvtárának fog néhány kötetet juttatni s azt pénzbeli segélylyel is fogja támogatni. Mint halljuk, ő méltósága a legközelebb szándékozik ígéretét beváltani. —r—d.

A tanítói nyugdíjilletmény megállapításából a tanítói fizetések méltányosabb és igazságosabb felszámítását kéri a képviselőháztól a somogy-megyei általános tanító-egylet nagy-atádi járákőre. Nevezetesen a közoktatásügyi miniszternek arra leendő utasítását, hogy a nyugdíjilletmény megállapításánál a lakás értéke is beszámíttassék, a tanítói földek jövedelme a kataszteri tiszta jövedelemnél legalább is kétszerre magasabb összegre létezzék s végre, hogy kántori illetmény címén az ugynevezett közös fizetésnek legfőleggye egy tizede vonassék le. A kérvényezők abban a meggyőződésben vannak, hogy a nyugdíjalap az így előállható nagyobb kiadásokat is könnyen meg bírja.

Megmagyarosodott iskolák. Galánthán, a róm. kath. iskola ez utóbbi évben teljesen megmagyarosodott. A tót és német tanulók most már mindent kizárólag hazai nyelven tanulnak. Róth József kir. tanácsos tanfelügyelő jelentést tett erről a megyei bizottsági ülésen s egyuttal a modori, tót-gurabi és récei iskolák magyarosodását emelte ki. A megye számos más iskolájában azonban még most is éppen csak a törvényes követeléseknek tesznek eleget a tanítók.

Hatvan évig tanító. Érdekes, de egyuttal elszomorító ügyet tárgyalt Pozsonymegye közigazgatása legutóbbi ülésén, Rohn Nándor teljesen elaggott tanító ügye ez. A régi pedagógus immár hatvan hosszú esztendőn át oktatta Dénesd község ifjuságát s most, hogy nem bírja tovább a szolgálatot, s nyugdíjat kér. Ez a nyugdíj azonban nem több mint 150 frt, a miből az öreg tanító bizony meg nem élhet. A bizottság 300 frt nyugdíjat szeretne juttatni a veteránnak s most a kultuszminiszter elé terjeszti az ügyet.

A Szent-István társulat igazgató választmányára Esterházy Miklós gróf elnöklete alatt a napokban ülést tartott. A társulat vagyona 1893 végén: A társulat vagyona: I. Alapítványi törzsvagyony 100.000 frt. II. Forgalmi tőke: 118,439 frt 18 kr. III. Leltári vagyona: 207,068 frt 22 kr. A forgalmi tőkét: 55,832 frt 8 kr. terheli. Tárgyalattól azután a társulat költségvetése az 1894-dik évre Szükséglet címén megállapított 132.606 frt 86 kr. összeg, fedezetül pedig 138,189 frt 18 kr. összeg. A folyó ügyek során bejelentetett 62 új tag. Az ügynökség jelentése szerint a forgalom 1893. év december havában volt: könyvekben elkelt: 36,610 példány, szt. kép: 2600 példány, vegyes nyomtatvány: 1750 péld., írka: 8600 péld., összesen bevétel 10,811 frt 15 kr. Végül Szapáry István gróf pár szóval ünnepelte Zichy Nándor és Esterházy M. M. grófokat, mint a katolikus nagygyűlés rendezőit.

A tanító könyvtára. A Keszthelyben egy tanügybarát arra a körülményre hívja fel a taní-

tók figyelmét hogy míg pl. a körjegyzőségeknek az illető községek szerzik be a szükséges tankönyveket, a tanítóknak maguk pénzén kell beszerezniök, ha volna rá pénzük, de mikor mindennapi kenyérré is alig telik a fizetésből! A tanügybarát szerint, a tanítóknak országsszerte meg kellene keresni a községi képviselőtestületeket a tanítóknak szüksége szakkönyvek beszerzése végett. Reméli, hogy számos község teljesíteni fogja a tanítók méltányos kívánságát. Minden esetre nem árt megpróbálni.

Egy »m. kir. állami iskola«. Az erődsdi (Háromszékmegeye) m. kir. állami iskoláról épületes dolgokat olvastunk a »Magyar-Hírlap«-ban. Az ablakok összetörve, az ajtók összerombolva, a vakolat lehullott, a pincze bejárata összeromolva. A tanterem hideg, mint a jégverem. A gondnokság az egyik szobát életveszélyesnek nyilvánította s a tanfelügyelőség útján 180 frt segélyt kér a miniszteriumtól és ez utalványozott is 18 frtot, a mit a gondnokság nem vett át. Így aztán 1889-től fogva huzódik a reparálás ügye. Taneszközökről, tornahelységről, faiskoláról stb. szó sem lehet. Csaknem két évig a gyermekek semmiféle iskoláztatásban nem részesültek. Ez csak elég egy m. kir. áll. iskoláról. Mit mondana a királyi tanfelügyelő úr, ha esetleg róm. kath. iskola lenne ily állapotban. Bizonyosan volna nagy lárma!

Az Eötvös-alap orsz. tanító-egyesület gyűjtő és kezelő bizottsága Eötvös József báró halálának évfordulóján, ünnepies ülést tartott. Ez, évenként megtartani szokott ülésen Péterffy Sándor elnökölt, az Eötvös-alap és tanítók háza dolgaira tartozó jelentéseken kívül az előbbinek pályázatait is kihirdették. A mult évnek eredményeiről szóló jelentés igen örvendetes az előző évekhez képest, de mégsem olyan, amint azt az ügy érdeke megkíváná. Nehány ügybuzgó tanítón és tanfelügyelőn kívül alig támogatja valaki a nemes czéln egyesületet. A közoktatási miniszter azonban megígérte, hogy a tanítók háza tervének bemutatása után, az építést államsegélyvel fogja előmozdítani. — Az aradmegyei tanítói-egyesület megkeresésére kimondotta a bizottság, hogy az alapítványokat részletenkint is lehet befizetni s egy alapnak összeadására együttesen 2—3 egyesület is vállalkozhatik. Az Eötvös-alap vagyona most 48,844 frt 79 kr, amihez hozzáadva a tanítók házának 11,633 frt 27 krját, az egyesület összes tőkésített vagyona 60,478 frt 6 kr-ra rug. Az ülés végén az egyesület tiszteleti tagjává választotta a vendég-lősök ipartársulatát, melynek 20 tagja a folyó tanévben át ingyen-ebédet ad egy-egy főiskolát látogató tanulóknak.

A fővárosi tanítók fizetése. Tudvalevőleg a székesfőváros pénzügyi albizottsága a tanítók fizetését nagylelkűen úgy javította meg, hogy azoknak a »javított« fizetésük sokkal kevesebb lenne, mint a mostani nyomoruságos fizetés. — És e nagylelkűséget e »hét bölcs« még megtoldotta oly dolgokkal is, melyeket felelet nélkül nem hagyhatott a tanítóság. — Ezekre felelnek meg a tani-

tók a »legújabb memorandum«-ban Pontos számitással mutatták ki a fizetés-csonkítási merényletet; pontos számitások alapján állították szembe a tanító terhes és felelősségteljes munkáját a köztisztviselők munkájával, kimutatván, hogy a tanító a fizikai időt tekintve, sem végez kisebb munkát amannál. Rámutattak arra is, hogy már társadalmi állásánál fogva sem maradhat távol a tanító a közművelődési és humánus mozgalmaktól. hanem azokban tevékeny részt kell venniök, mi nemcsak idejük nagy részét, de sovány erszényüket is igényben veszi. — A »jól díjazott« mellékórákra vonatkozólag pedig azzal a kéréssel felelnek, hogy adjanak tisztességes fizetést miből — bár szerényem — megélhessenék. Hisz ök maguk is azt hirdetik, hogy a tanítónak tulságos mellékfoglalkozása káros az iskolára, de most még — hasznos a megélhetésre. Tévedés csak abban van, hogy a tanítók valamennyien keresik ezeket a jól fizetett mellékórákat, de vajmi kevesen jutnak hozzá. (M. H.)

Milyen idősök az uralkodók. A góthai Almanach legújabb füzeté, az 1894-re szóló érdekes felvilágosítással szolgál az uralkodók életkorára vonatkozólag. Eltekintve XIII. Leó papától, aki 84 éves, a legidősebb uralkodó a 76 éves luxemburgi hercege, utána a dán király és a szász-weimari nagyherceg következik. A sorban az angol királynő és a meklenburg-strelitzi herceg jön, akik mindkettőn 74 évesek. 70 évesnél idősebb uralkodó van 11, 60 és 70 év között levő 10, 40 és 50 között 11 és kettő-kettő 40 és 30, 30 és 20 között. A három legifjabb uralkodó: a 17 éves szerb király, a 13 éves hollandia királynő és a 7 és fél éves spanyol király. Az uralkodási éveket tekintve, legidősebb az angol királyné, utána következik a magyar király, aki 45 év óta uralkodik.

Rövid hírek. Ballantyne Róbert, az angol ifjusági irodalom egyik legkiválóbbja Rómában e hó 13-én meghalt. — Marton János vingai tanítót Temesmegye közigazgatási bizottsága állásától felfüggesztette. — A fővárosi elemi iskoláiban használatban lévő tankönyvek revízió alá kerülnek. Bizouy rájuk fér! — Billroth világhírű sebész meghalt Abbaziában f. hó 6-án. — Hevesen nagymérvű pusztitást visz véghez a difteritisz. — A magyar főpapok a pápának igen drág, majduem fél millió értékű csillárt kérésítették ajándéknak, melyet a kalocsei érsek nyujt át. — A polgári házasságról szóló törvényjavaslat tárgyalását febr. 19-én kezdi meg a képviselőház. — A hercegprimás főgyűlésmegjében elrendelte, hogy ott, hol eddig még nem volt, bizonyos napokon magyar egyházi szónoklatot kell tartani. — Az egységes középiskola ügyét erősen tárgyalják. 9 osztályt akarnak a jövő középiskolákban, az első osztályban latint nem tanítanak. A felsőbb iskolában, tán az 5-ben két irány lesz: görög és franczia. — Halálozások. F. hó 14-én halt meg Kovács István rom. kath. kántortanító, az Érsekújvárvideki rk. népnevelők egyesülete vágsellyei járáskörének érdemes elnöke, tanítói működésének 52-ik évében. Az elhunyt derék tanítóban Dr. Kovács Kálmán esztergomi tan. képző intézeti igazgató édes atyját gyászolja. — Méder Mihály ügybuzgó kartársunk neje szül. Ily Mária élte 37-ik évében elhunyt Szatmárott. R. i. p.!

Felelős szerkesztő: Dr. Zelliger Vilmos.

Főmunkatársak: Bertalan Vincze, Cenner Lajos és Lehoczky József.



Sternberg Ármin és Testvére

cs. és kir. szabad. hangszer-ipar

Budapest, VII., Kerepesi út 36.

Szaját gyártmányu mindenemű hangszerek es azok kellekei es alkatrészei. Mindennemű hangszerek es zenélőművek javítása es hangolása szakszetű pontos-sággal esz. szolletik.

— Nagy képes árjegyzék ingyen es bérmentve. —

Ha: monikaról külön árjegyzék kérendő. Zongorák javítása es hangolása pontosan eszközölletik.



A »Columbus« czimbalom verőfej megszünteti az eddigi pamutozást es czernázást, valamint azoknak tompító es kopogó hatását. — Ara a verőpálczákkal együtt, azoknak minősége szerint: frt 2, 2.50, 3.— es 3.50. — Külön a Columbus czimbalom-verőfejek párja 1 forint. Megrendelések postautánvéttel, vagy az ár előleges beküldése ellenében.

Harmonium-különlegességek nagy választékban.



Egyházi Írók és Sarnoka.

Írta: ZELLIGER ALAJOS.

580 lap. — Ára 3 frt. (Sacerdotibus erga 10 sacra) bérmentes küldéssel. Kapható a szerzőnél Nagyszombatban, valamint lapunk kiadóhivatatalában.

Az 1885. évi országos kiállításán kitűnő munkaért es jó izlés-ért a nagy kiállítási éremmel kitüntetve.



GAVORA JÓZSEF

egyházi ruhák, szerek, társulati es templomi zászlók müintézete
Budapesten, váczi-utcza 17. szám.

Ajánlja dusan felszerelt
egyházak es kápolnák
berendezéséhez szükséges tárgyait, a legjutányosabb áron, a lehető leg-szebb kivitelben, úgy a római kath. mint a keleti ritus szerint.

Nevezetesen:

miseruhák, Ornatusok,
reverendák, ezimádák,
egyházi es társulati lobogók,



szent szobrok,
csillárok, képek,

Monstranciák, stációképek, oltárok,
úrkoporsókat,
stb. stb.

Régi ruhák ujítását, valamint tűz-aranyozást es ezüstözést elvállalja es olcsón készíti el. Arany-, ezüst- es selyem-himzések es himzett egyházi ruhák nagy választékban.

Pontifikáló eszközök, Infulák.

Budapest, 1894 Nyomatott Buschmann F.-nél (Hatisch-bazár.)